

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки та природокористування

Олена ПАВЛОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Луцьк– 2022

УДК 658:33

П 76

Затверджено до друку Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол №8 від 20.04.2022 р.).

Рецензенти:

Ляшенко Оксана - д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи та забезпечення якості освіти, Луцького національного технічного університету

Садовська Ірина - д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту Волинського національного університету імені Лесі Українки

Павлова О.М

П76 Методичні вказівки до проходження педагогічної практики докторів філософії. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2022. 26 с.

Анотація: методичні вказівки містять мету і завдання науково-педагогічної практики, зміст педагогічної практики, правила оформлення звіту. Рекомендовано докторам філософії у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка. Освітньо-наукова програма «Економіка галузевих ринків»

© Павлова О., 2022
© Волинський національний
університету імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета і завдання науково-педагогічної практики.....	5
Організація керівництва практики.....	6
Зміст педагогічної практики.....	7
Захист практики.....	10
Форми та методи контролю.....	11
Правила оформлення звіту.....	11
Рекомендована література.....	12
Додатки.....	14

ВСТУП

Методичні вказівки до педагогічної практики аспірантів розроблена відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регламентують підготовку здобувачів вищої освітнєступенядокторафілософії.

Методичні вказівки визначають загальний порядок організації, проведення і підведення підсумків педагогічної практики (далі–практики) здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі–здобувач, аспірант, практикант) у процесі їхньої підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в ВНУ ім. Лесі Українки.

Практика є одним із компонентів освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії. Проходження практики входить до обсягу кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи(ЄКТС), визначених ВНУ ім. Лесі Українки. Згідно з навчальними та робочими навчальними планами аспіранти проходять практику в IV семестрі. Загальний обсяг практики складає 180 годин (бкредити)(додаток 1).

Практика відіграє системо-утворюючу роль серед усіх форм освітньо-наукової діяльності аспіранта, дозволяє засвоїти, виявити та передати одержані знання з методики навчання спеціальних дисциплін за профілем підготовки та дозволяє засвоїти педагогічну майстерність.

Практика здобувачів наукового ступеня доктора філософії передбачає безперервність та послідовність її проведення для формування достатнього рівня практичних компетентностей відповідно до запланованих результатів підготовки.

Базою для проходження навчально-педагогічної практики є кафедра економіки та природокористування ВНУ ім. Лесі Українки.

Безпосереднє керівництво практикою кожного аспіранта здійснює його науковийкерівник.

1. Мета і завдання науково-педагогічної практики

Метою практики є розвиток універсальних навичок організації та проведення навчальних занять, здійснення освітньої діяльності, засвоєння методики опанування та викладання зокрема в галузі освіти, дотримання норм професійної етики, міжкультурної толерантності та загальнолюдських цінностей.

Завдання практики полягає у формуванні в аспірантів відповідних компетенцій:

- структурування та перетворення наукових знань в навчальний матеріал;
- формування професійних умінь, пов'язаних з науково-педагогічною діяльністю, у тому числі функцій проектування, конструювання й організації освітнього процесу в закладах вищої освіти;
- уміння сформулювати навчально-виховну мету, адекватного вибору типу і виду занять, використання різних форм організації навчальної діяльності студентів; діагностики, контролю та оцінки ефективності освітньої діяльності;
- уміння розробляти методичні матеріали для всіх видів освітньої роботи;
- оволодіння аспірантами сучасними освітніми технологіями, методами та методиками викладання дисциплін у відповідній галузі підготовки докторів філософії, способами активізації освітньої діяльності, особливостями професійної риторики;
- розвитку творчого підходу до навчально-методичної роботи, наукової діяльності, формування потреби у самовдосконаленні, підвищення своєї кваліфікації;
- умінь професійного і педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;
- набутті здатності до критичного оцінювання проведення лекцій та інших видів аудиторних занять, формулювання висновків щодо організації власної викладацької діяльності;
- гнучкість в адаптації до нового соціального середовища;
- оформлення документації щодо планування та результатів науково-педагогічної діяльності.

Аспірант повинен **знати**:

- основні законодавчі документи, що стосуються системи освіти; права й обов'язки суб'єктів освітнього процесу (викладачів, студентів); характерні особливості підготовки фахівців відповідної спеціальності; сучасний стан, умови і перспективи розвитку професії; систему підготовки кадрів для практики; методологічні основи теоретичної і практичної підготовки фахівців; порядок навчально-методичної та наукової роботи кафедри, на якій проводиться практика; програмно-методичне забезпечення навчальної дисципліни, з якої будуть проводитися заняття; специфіку методики роботи викладачів; індивідуальні особливості студентів групи, де будуть проводитися навчальні заняття, стан їх успішності; особливості організації та проведення науково-дослідної роботи студентів, інтереси й уподобання їх щодо виховної позааудиторної роботи;

– **уміти**:

інтегрувати теоретичні знання і практичний досвід реалізовувати професійні якості на практиці; враховувати в педагогічній діяльності індивідуальні особливості студентів; створювати та ефективно вирішувати педагогічні задачі; фахово володіти знаннями курсу, достатніми для аналітичної оцінки, вибору й реалізації освітньої програми; розробити розгорнутий план-конспект практичного чи семінарського заняття чи лекції з навчальної дисципліни відповідно до робочої навчальної програми; брати участь в обговоренні заняття своїх колег, написати аналіз (рецензію) цього заняття підготувати та провести поточний (рубіжний) контроль знань студентів; володіти навиками профорієнтаційної роботи; правильно і ефективно провести заняття будь-якого виду з врахуванням особливостей аудиторії.

Компетентності, які повинен здобути аспірант.

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- Здатність працювати в міжнародному середовищі.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність розробляти та управляти науково-дослідницькими проєктами різних галузевих структур.
- Здатність до міжособистісної комунікації, мотивування колективом для реалізації поставлених цілей.
- Здатність ідентифікації, аналітичного вирішення поставлених завдань.
- Здатність спілкування з провідними фахівцями та експертами різних галузевих ринків.

2. Організація керівництва практики

Педагогічна практика проводиться по закінченню вивчення нормативних та вибіркового дисциплін, що створює умови для виконання аспірантами в період практики конкретних завдань, безпосередньо пов'язаних із теоретичними курсами.

Педагогічна практика організується кафедрою Університету за якою закріплені аспіранти. Для безпосереднього керівництва практикою кожного аспіранта кафедра призначає наукового керівника з числа викладачів з науковим ступенем доктора або кандидата наук, який, як правило, поєднує ці обов'язки з обов'язками наукового керівника дисертаційного дослідження аспіранта.

Практика проходить на базі Університету та інших освітніх закладах та наукових установах.

Аспіранти можуть самостійно, за погодженням з відповідними кафедрами, обирати для себе місце проходження практичної підготовки. Побаження аспіранта повинно бути обґрунтовано заявою на ім'я завідувача кафедри, до якої не пізніше ніж за два тижні до початку практичної підготовки додається лист з відповідної установи зі згодою прийняв дану особу для проходження педагогічної практики.

Зміна бази практики можлива лише з поважних причині лише до подання проєкту наказу про проходження практики. Рішення про можливість зміни бази практики приймає гарант ОНП.

Загальне керівництво та контроль за проходженням практики аспіранта покладається на завідувача кафедри, за яким закріплений аспірант та його керівника.

Безпосереднє керівництво та контроль за виконанням плану практики аспіранта здійснюється його науковим керівником.

Керівник практики зобов'язаний:

- Довести до відома практикантів програму практики та ознайомити із графіком її проходження;
- Ознайомити практикантів кафедри з їх правами і обов'язками під час проходження практики;
- Консультувати практикантів з питань, що стосуються проходження практики;
- Надати методичну допомогу практиканту в складанні, на основі даної програми, індивідуального плану-завдання;
- здійснювати постійне керівництво і контроль за виконанням закріпленими з ними студентами індивідуального плану проходження науково-педагогічної практики та індивідуального плану-завдання;
- надавати методичні рекомендації та консультації з питань проходження практики;
- своєчасно рецензувати навчально-методичні матеріали, підготовлені практикантом;
- контролювати ведення практикантом щоденника практики;
- після закінчення практики оцінити виконання запланованих заходів і скласти характеристику на кожного практиканта.

Керівник практики має право:

- вимагати від практикантів дотримання вимог цієї програми;
- вимагати від практикантів інформацію про хід виконання запланованих заходів;
- вимагати від практикантів дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку.

Практикант зобов'язаний:

- перед початком практики ознайомитися з програмою практики;
- скласти план проходження практики;
- бути присутнім на усіх організаційно-методичних заходах кафедри;
- виконувати заходи заплановані у плані проходження науково-педагогічної практики та індивідуальному плані-завданні;
- виконувати вказівки керівника практики, що стосуються організації та проходження практики;
- дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку за місцем проходження практики;
- вести звітну документацію.

Практикант має право:

- користуватись матеріально-технічною базою кафедри;
- звертатись за консультаціями до науково-педагогічних працівників кафедри.

3. Зміст педагогічної практики

Педагогічна практика має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності за такими напрямками роботи:

- 1) Викладацький – підготовка аспіранта до викладання базових, професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності та засвоєння особливостей методик їх викладання у закладі освіти;
- 2) Організаційно – виховний – знайомство аспіранта з організацією виховної та поза аудиторної роботи в академічній групі;
- 3) науково-дослідний – підготовка аспіранта як майбутнього науковця-дослідника до написання дисертаційного дослідження.

Процес підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії є цілісною системою і практика відіграє в ній системо-утворюючу роль. Це зумовлює необхідність забезпечення комплексної особливої інтегральної цілісності процесу практики. Досягнення поставленої мети уможлиблюється впровадженням в ВНУ ім. Лесі Українки системи практик.

Система практик в підготовці здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії – це динамічна, поліфункціональна, багатоелементна особлива цілісність, яка являє собою єдність взаємопов'язаних організаційно-методичних дидактичних одиниць освітнього процесу, який максимально ідентифікується з професійними завданнями, що забезпечує інтеграцію в особистісно-професійному становленні аспіранта і дає змогу вибудувати, конструювати себе як суб'єкта самостійної науково-педагогічної діяльності, професійних взаємовідносин, взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу та створює умови для розкриття наукового потенціалу аспіранта.

Система практик у ВНУ ім. Лесі Українки включає дві підсистеми: інваріантну та активну.

Інваріантна підсистема – обов'язкова для всіх аспірантів (згідно з навчальним планом).

Варіативна підсистема (необов'язкова, за бажанням аспірантів) – передбачає різні види практик: іншомовну, видавничу, сертифікаційну, експертну та інші.

У зв'язку з цим, виділяються дві фази проведення практики: константна та пролонгована.

Інваріантна підсистема практики (константна фаза)/варіантна підсистема практики передбачає опанування аспірантом навичок проведення навчально-методичної та науково-дослідної роботи.

Навчально-методична робота має комплексний характер і включає два етапи.

На першому етапі аспіранти знайомляться з нормативними документами, які регламентують організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти; із структурою та системою організації діяльності освітнього закладу та кафедри, до якої вони прикріплені; із системою навчально-виховної роботи кафедри, особливостями методичної, наукової та організаційної роботи викладачів кафедри, із студентською аудиторією, з якою вони будуть проводити навчальні заняття, відвідують заняття викладачів, готують власний графік проведення занять.

На цьому етапі аспіранти обов'язково:

- відвідують не менше 2 навчальних занять, які проводять викладачі кафедри економіки та природокористування з різних дисциплін;
- відвідують та аналізують не менше 1 навчального заняття, які проводять колеги аспіранти-практиканти;
- відвідують 1-2 позааудиторних заходи;
- беруть участь у засіданні кафедри економіки та природокористування.

Другий, основний етап, практики включає підготовку планів-конспектів навчальних занять та їх методичного забезпечення. На цьому етапі аспіранти самостійно проводять:

- 1 заняття зі студентами: лекцію, практичне, семінарське заняття, тренінг тощо з дисциплін, які забезпечує кафедра—4 години;
- 1-2 виховних заходи запланованими кураторів груп;
- беруть участь в одній з форм методичної роботи викладача (науково-практичні конференції, педагогічні читання, організації методичних виставок тощо).

На заняттях аспірантів повинні бути присутні керівники практики, викладачі кафедри (рекомендовано), а також однокурсники (рекомендовано). Після кожного проведеного аспірантом заняття має проводитись детальне обговорення, яке повинно виявити переваги й недоліки проведеного заняття.

Науково-дослідна складова практики передбачає участь аспірантів у різних видах наукової, науково-педагогічної або організаційної роботи кафедр до яких вони прикріплені.

Аспіранти знайомляться з:

- тематикою наукових досліджень кафедр і відділів,
- тематикою кандидатських і докторських дисертацій;
- процесом підготовки до видання збірників наукових праць і часописів;
- вивчають інформаційні ресурси наукових бібліотек з метою їх використання під час написання дисертаційних робіт та подальшої наукової діяльності;
- опрацьовують результати дослідження науково-дослідної роботи кафедри, проводять їх аналіз;
- розробляють анкети для проведення експериментального дослідження по темі дисертації;
- здійснюють підготовку наукової статті (або тези) за темою дисертаційного дослідження;
- готують доповіді і виступи на методичних семінарах, симпозіумах, наукових конференціях тощо.

Програма науково-дослідної складової практики конкретизується і доповнюється для кожного аспіранта залежно від специфіки його дисертаційного дослідження.

На заключному етапі науково-педагогічної практики аспіранти готують звіт про практику (додаток А) і захищають його.

Варіанти в на підсистема практики (пролонгована фаза) Пролонгована фаза: включає весь останній період, що залишається після константної фази. Характерною ознакою є те, що вона обирається за бажанням самого аспіранта і не є обов'язковою. Специфіка цієї фази пов'язана з особливостями роботи над дисертаційним дослідженням, які вимагає постійного уточнення. Тому здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії повинен мати можливість повернутися на бази практики стільки разів, скільки вимагає процес написання і захисту дисертації. Аспірант, виходячи з власної потреби, має право індивідуально визначати час і об'єкти практики, щоб задовольнити вирішення завдань, які поставлені перед ним в той чи інший момент підготовки дисертації чи професійної діяльності.

Забезпечує ці умови Базовий перелік практик кафедри економіки та природокористування виходячи з галузевої специфіки. Базовий перелік практик ВНУ ім. Лесі Українки об'єднує інноваційні осередки – бази практик (заклади, установи, громадські організації тощо), які мають цікавий для аспірантів досвіді які можуть надати можливість опанувати. До основних з них слід віднести: АТ «Волиньгаз», ПАТ «Волиньобенерго», Управління лісовим та мисливським господарством Волинської області, Департамент туризму, ГО «Інститут економічних та еколого-енергетичних досліджень», Фабрика нерухомості,

Базовий перелік практик оформлено в межах меморандумів та договорів підписаних між керівниками установ та ВНУ імені Лесі Українки уможливорює утворення унікального феномена як взаємоузгоджену ефективну взаємодію між об'єктами та суб'єктами практик на шляхах пошуків ефективних вирішень завдань не тільки практик, а і пов'язаних з виконанням та захистом дисертаційних досліджень та забезпечує проходження практики від самого початку навчання здобувача і до його закінчення протягом всіх років навчання; раціонального використання можливостей об'єктів практики, самостійного вибору формат часу її проведення.

Керівник практики на кафедрі економіки та природокористування систематизує запити аспірантів, їх індивідуальні дослідницькі потреби і готує угоди з базами практик та загальну панорамну карту з переліком об'єктів і видами практик, які вони пропонують (додаток Д).

Аспіранти не пізніше ніж за 30 днів. подають на кафедру інформацію щодо обрання місця практики раду ВНУ ім. Лесі Українки заяви в яких вказують який вид практики на яком в обраному закладі здобувачеві призначається коуч-консультант з проблемних курсів практики.

Варіанти в на частина практики не передбачає подання аспірантом звітної документації. Вона розглядається як додаткова можливість набуття необхідних компетенцій.

4. ЗАХИСТ ПРАКТИКИ

Кінцевим результатом науково-педагогічної практики є захист її результатів перед комісією у формі звітної конференції.

За результатами проходження практики аспіранти формують звітні матеріали. До матеріалів до дають:

- Індивідуальний план проходження практики;
- Загальний звіт про проходження практики, який включає щоденник практики (додаток А);
- Витяг з протоколу засідання відповідної кафедри про затвердження звіту.
- Конспект лекцій, що прочитав практикант;
- Методичні розробки відповідних семінарських(практичних) занять;
- Рецензію наукового керівника на самостійно проведене аспірантом навчальне заняття зі студентами (лекція, практичне, семінарське тощо) (додатки Б,В);
- Аналіз взаємовідвідування занять колег аспірантів-практикантів (додаток Г);
- Рукопис статті або тези за темою дисертаційного дослідження.

Звіт та протокол засідання відповідної кафедри про затвердження звіту подаються

аспірантом до відділу аспірантури та докторантури; зазначена документація зберігається в особовій справі аспіранта і розглядаються під час атестації.

Аспіранти, які проходять практику в інших освітніх закладах (установах) України, додатково до вказаних документів подають розгорнуту характеристику від керівника з місця проходження практики.

Аспіранти з інших установ, які проходять практику в ВНУ ім. Лесі Українки за трудовою угодою, представляють відповідні документи, які підтверджують виконання навантаження та атестуються кафедрою на основі і на даній звітній документації.

5. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється керівником практики протягом проходження аспірантами педагогічної практики шляхом оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Форма підсумкового контролю – залік. Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності практиканта протягом конкретного періоду. Кінцевим результатом науково-педагогічної практики є захист її результатів перед комісією у формі звітної конференції.

Завдання, виконані аспірантами оцінюються за кількістю балів:

- Проведення начального заняття–30балів;
- Рецензія наукового керівника на проведені аспірантом лекції, практичні, семінарські заняття–5балів;
- Аналіз взаємовідвідування занять колега спірантів-практикантів–5балів;
- Написання план-конспекту заняття–10балів;
- Розробка методичного забезпечення–10балів;
- Рукопис статті, тез або наукової доповіді–10балів.

Захист практики оцінюється у 30балів: враховується вичерпність, правильність і переконливість відповідей аспіранта, якість оформлення звіту:

«30-25 балів» – всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння здобувача застосовувати і творчо використовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити семінарські / практичні заняття з застосуванням інноваційних технологій педагогічної діяльності. Також продемонстрована активність та ініціативність у підготовці та проведенні занять зі студентами. Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. У щоденнику практики зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є відгук.

«24-19балів»–завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння здобувача застосовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити семінарські /практичні заняття, але заняття шаблонні, не виявлено творчого,індивідуального підходу. Виявлено вміння встановлювати контакт зі здобувачами. Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. У щоденнику практики зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є позитивний відгук.

«18-13балів»–завдання практики виконано, але неповно. Виявлено вміння проводити заняття, але заняття шаблонні. Звітна документація оформлена згідно вимог. У щоденнику практики зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики. Відгук позитивний.

«12-7 балів» – завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звіт на документація недооформлена або оформлена з помилками. Щоденник не вірно оформлено.

«6-0 балів» – завдання невиконані або виконано з помилками. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види педагогічної діяльності. Звіт на документація оформлена з помилками або відсутні й щоденник.

Бали, одержані здобувачем під час захисту, та бали, виставлені керівником практикиса підготовлені звітні документи, сумуються та виставляються у заліковому документі і підтверджується підписами усіх членів комісії.

Здобувач, який за результатами проходження та захисту практики отримав менше 50 балів або не з'явився на практику та/чи її захист без поважних причин, вважається таким, що має академічну заборгованість, яку може ліквідувати після усунення недоліків.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	Занациональною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка, оцінка диференційованого заліку	
A	90-100	5	Відмінно
B	81-89	4	Дуже добре
C	71-80		Добре
D	61-70	3	Задовільно
E	51-60		Достатньо

6. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ.

1. Обсяг звіту складає довільну кількість сторінок комп'ютерного набору. До загального обсягу входять титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки.

2. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А-4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20мм, лівого–30мм, правого–10мм.

3. Титульна сторінка оформляється за встановленою формою (додаток2).

Результати педагогічної практики керівник практики заносить до заліково-екзаменаційної відомості.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі і нормативні документи

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344.
3. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776.
4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266.
5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261.
6. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266: Наказ МОН України від 06 листопада 2015 р. № 1151.

Рекомендована література

7. Біляковська О.О., Мицишин І.Я., Цюра С.Б.. Дидактика вищої школи: навч. посібн. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. 360 с.
8. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
9. І. В. Артёмов, І. П. Студеняк, Й. Й. Головач, А. В. Гусь. Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посіб. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. 360 с.
10. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи. К.: Знання, 2005 486 с.
11. Левченко Т.І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція. Вінниця, 2007.
12. Лекції з педагогіки вищої школи : За ред. В.І. Лозової. Харків: ОВС, 2006. 496 с. 12
13. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи. К.: НПУ, 2003. 267 с.
14. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
15. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О.М. Пехоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
16. Педагогіка вищої школи / за ред. З.Н. Курлянд. К.: Знання, 2005. 399 с.
17. Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, І. С. Сабатовська-Фролкіна, Н. В. Альохіна, Н. В. Шварп. Х. : НФаУ, 2019. 248 с.
18. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: підручник, 3-є вид. К.: Каравела, 2011. 360 с.
19. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: практикум: навч. посіб. К. : Каравела, 2008. 335 с.
20. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог євроінтеграції: колективна монографія під наук. ред. проф. О.С. Цокур. Одеса: СПД Бровкін О.В., 2012. 160 с.
21. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. К.: Вища школа, 2005. 240 с. 16. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 352 с.
22. Чернілевський Д.В., Томчук М.І. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посібн. Вінниця: Він. соц.-екон. ін.-тут «Україна», 2006. 402 с. Інформаційні ресурси Міністерство освіти і науки України.
23. Педагогічна майстерність: Підручник/Заред.І.А.Зязюна.2-ге вид. допов. і переробл.–К.: Вищапк.,2008.422 с.
24. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (Затверджено наказом Міністерства освіти України від 8.04.93 № 93 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти від 20.12.94 №351)// <http://www.minagro.gov.ua/page/?n=4944>
25. Сайт «Аспірант України» [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://mi/intranet/aspirant.com.ua/>
26. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник.–К.:ВД«ЕКМО»,2011.320с.
27. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К.:НПУ,2010.–210с.
28. Теорія та методика навчання фундаментальних дисципліну вищій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1488/1/Особливості,%20проблеми%20та%20шляхи%20активізації%20самотійної%20роботи%20студентів.pdf>
29. Тернопільська В.І., Коломієць Т.В., Піонтківська І.О. Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль, 2014.264с.
30. Теслюк В.М., Лузан П.Г., Шовкун Л.М. Основи педагогічної майстерності: навчальний посібник. –К.:ДАККіМ,2010.244с.
31. Туріщева Л.В. Творчість у педагогічній діяльності. –Х.: Вид. група «Основа», 2010.128с.
32. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності: навчально-методичний посібник. –

Кам'янець-Подільський: 2008.140с.

33. Чернілевський Д.В. Педагогіка вищої школи: підручник.– Вінниця: АМСКП,Глобус-Прес,2010.408с.

34. Шевченко О.А., Хозраткулова І.А. Тренінги професійного становлення молодих педагогів. –Х.: Вид.група «Основа»,2010.112с.

ІНФОРМАЦІЙНІРЕСУРСИ

1. www.europa.eu.int
2. www.enqa.net
3. www.rada.gov.ua
4. www.mon.gov.ua
5. www.osvita.org.ua
6. www.unesco.org
7. www.ednu.kiev.ua
8. www.ogasa.org.ua
9. www.ime.edu-ua.net

ДОДАТКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки та природокористування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«__»_____20__р.

Звіт

Про проходження педагогічної практики здобувача наукового ступеня доктора філософії

(прізвище, ім'я, по батькові)

(галузь знань, спеціальність, спеціалізація)

Місце проходження практики _____

Керівник практики _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Період проходження: день/місяць—день/місяцьрік
Загальний обсяг годин:180год

План проходження практики

Зміст роботи	День				
	1	2	3	4	5
Перший тиждень					
Складання індивідуального плану					
Знайомство з організацією навчально-виховного Процесу кафедри					
Відвідування аудиторних занять викладачів кафедри					
Розробка змісту навчальних занять та методична підготовка					
Другий тиждень					
Розробка змісту навчальних занять та методична підготовка					
Самостійне проведення навчальних занять					
Участь в оцінюванні якості різних видів робіт слухачів та студентів					
Індивідуальна робота зі слухачами та студентами					
Третій тиждень					
Підготовка статті або тез за темою дисертаційного дослідження					
Підготовка звіту про науково-педагогічну практику					

Мета і завдання педагогічної практики

ПОГОДЖЕНО
 Керівник практики

Здобувач вищої освіти
 ступеня доктора філософії

"__" _____ 20__р.

"__" _____ 20__р.

Щоденник практики

За період практики було виконано(стислий опис змісту педагогічної практики):

1. Знайомство з організацією навчально-виховного процесу у закладі вищої освіти
2. Вивчення досвіду викладання провідних викладачів інституту під час відвідування аудиторних занять з навчальних дисциплін
3. Розробка змісту навчальних занять, методична робота з дисципліни
4. Самостійне проведення навчальних занять з дисципліни (лекцій, семінарів, практичних занять), самоаналіз

Пасивна практика

№	Тема лекції чи семінарського(практичного) заняття, які відвідувалися в ході практики	ПБ викладача, який проводив заняття	Інститут (факультет) курс,група	Дата	Підпис викладача
1	2	3	4	5	6

Активна практика

№	Тема лекції чи семінарського (практичного) заняття, які проводив аспірант-практикант	Інститут (факультет) курс,група	Дата	Оцінка	Підпис викладача
1	2	3	4	5	6

Відгук та оцінка роботи аспіранта на практиці (заповнює керівник практики від бази практики)

Підпис керівника практики від бази практики (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Печатка бази практики

“ ____ ” _____ 20__ р.

Відгук про виконання завдання керівника практики від Університету

Підпис керівника практики від Університету
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Дата складання заліку“ ____ ” _____ 20__р.

Оцінка: За національною шкалою _____

Оцінка за шкалою ECTS _____

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Науковий керівник (керівник практики):

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__р.

РЕЦЕНЗІЯ
НА ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ
ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

(прізвище,ім'я та по батькові аспіранта, який проводив заняття)

№ групи _____

Курс _____

Спеціальність _____

Присутні(кількістьосіб) _____

Дата проведення заняття _____

Тема лекційного заняття

№	Критерії оцінки	Оцінка (за національною шкалою)			
		2	3	4	5
1	Науковий характер лекції: методологічна цілісність, раціональний відбір наукових, закладничих понять, фактів. Влучність розкриття теоретичних положень, категорій, визначень. Повно та висвітлення основних питань				
2	Зв'язок теоретичного матеріалу з досягненнями практики. Популяризація досягнень вітчизняної науки, передового досвіду педагогічної роботи				
3	Методичний рівень викладання: наявність плану лекції, його зв'язок з попереднім матеріалом, використання структурно-логічних схем, логічність і послідовність викладення матеріалу, альтернативність наукових підходів, Аргументованість висновків, рекомендована література				
4	Застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів і їх творче, ціле спрямоване поєднання, активізація думки студентів, стимулювання їх до критичного та творчого мислення, вияву власної позиції, поглядів, самостійного пошуку і дослідження				
5	Практична спрямованість: орієнтація на зміст та завдання практичних (семінарських) занять з теми. Точність, Визначення завдань і термінів їх виконання				
6	Завдання для самостійної роботи студентів: їх наявність, влучність, доцільність, творчий характер, повідомлення термінів та форми перевірки завдань				
7	Стиль викладання: точність визначень формулювань, емоційність, демократичність, володіння аудиторією, дисципліна				
8	Виховний потенціал матеріалу лекції, ефективність його використання				
9	Зв'язок з іншими навчальними дисциплінами, інтегрування змісту навчального матеріалу з іншими темами, навчальними курсами і спецкурсами				

11	Рівень технічного забезпечення, ілюстративність (використання ПК, відео, проєкційної апаратури, тощо)				
12	Організація міжособистісної взаємодії в аудиторії: створення психологічно комфортного середовища на навчальному занятті; застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів (дискусії, діалоги, групові форми, колективна робота тощо)				
13	Загальна манера поведінки практиканта: наявність позитивної установки; стиль діяльності та поведінки викладача, його комунікативні уміння, відкритість, щирість, знаходження контакту зі студентами, вияв педагогічного такту у організації взаємодії зі студентами				
14	Зворотній зв'язок: методи, прийоми організації зворотного зв'язку на кожному етапі навчального заняття; перевірка викладачем рівня розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу, рівня сформовано стійких знань та умінь; застосування зворотного зв'язку для усвідомлення особливостей діяльності, мислення студентів, мотивації їхнього навчання з метою удосконалення організації навчальних занять; об'єктивність оцінювання індивідуальних особливостей навчальної діяльності студентів; мотивація Оцінок студентів без елементів критики особистості.				
15	Загальна оцінка рецензента (занаціональною шкалою)				

Побажання та зауваження _____

Оцінка за національною шкалою _____ Оцінка за шкалою ECTS _____

Керівник практики _____
 (підпис) (прізвище та ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ
НА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО (СЕМІНАРСЬКОГО) ЗАНЯТТЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ
ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

(прізвище, ім'я та по батькові аспіранта, який проводив заняття)

№ групи _____

Курс _____

Спеціальність _____

Присутні(кількістьосіб) _____

Дата проведення заняття _____

Тема практичного(семінарського)заняття _____

№	Критеріїоцінки	Оцінка (за національною шкалою)			
		2	3	4	5
1	Наявність робочого плану практичного (семінарського) заняття				
2	Визначеність мети, завдань практичного(семінарське) заняття, достатня вмотивованість діяльності студентів				
3	Відповідність змісту практичного (семінарського) заняття програмі навчального курсу. Здійснення наступності (послідовності) між темами, видами занять у відборі навчального матеріалу				
4	Рациональне використання форм, методів, прийомів в навчання, Спрямованих на ефективне досягнення навчальних цілей заняття				
5	Форми оцінки знань, умінь та навичок студентів під час проведення практичного(семінарського)заняття. Влучність їх застосування				
6	Використання прийомів активізації пізнавально-пошукової Діяльності студентів, технологій розвитку особистості студента				
7	Спрямованість практичного(семінарського)заняття на самостійну роботу студентів				
8	Оцінка засвоєння студентами основних положень практичного(семінарського)заняття				
9	Стиль педагогічної взаємодії студента-практиканта, наявність Контакту викладача зі студентами, створення обстановки доброзичливості й вимогливості				
10	Система одержання зворотного зв'язку(опитування, Тестування й т.н.)				
11	Методично обґрунтоване застосування демонстраційного й роздаткового матеріалу				
12	Педагогічна техніка практиканта				
	Оцінка ефективності проведеного практичного(семінарського) заняття.				

Побажаня та зауваження _____

Оцінка за національною шкалою _____ Оцінка за шкалою ECTS _____

Керівник практики _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Взаємовідвідування занять колег аспірантів-практикантів

АНАЛІЗ ЗАНЯТТЯ

1. П.І.Б.аспіранта, який провів заняття _____
2. Дата відвідування, час _____
3. Спеціальність, предмет _____
4. № групи студентів, в якій проходило заняття _____
5. Вид навчального заняття _____

(лекція, семінар, практичне, тренінг)

Тема заняття _____

№	Що оцінюється	Якісна оцінка)	Бали
		представлено досить повно: б) представлено частково; в) представлено не вповній мірі	5 4 3
1	Загальні відомості про навчальне заняття		
	зв'язок теми навчального заняття з попередніми і наступними		
	Доведення мети та завдань як кінцевого результату навчального заняття		
2	Відбір навчального матеріалу для заняття:		
	раціональність відбору наукових, засадничих знань, понять, фактів, що складають основу розвитку умінь, навичок студентів		
	Спрямованість змісту навчального матеріалу на розгляд проблем, соціального значущих та актуальних для життя студентів, задоволення їхніх пізнавальних і особистісних Потреб та інтересів		
	відповідність змісту навчального матеріалу рівню розвитку студентів, їхнім пізнавальним можливостям;		
	Стимулювання інтересу студентів до змісту (новизна, значущість понять, фактів, популярність інформації, емоційність викладу, подання інформації через призму бачення викладача, науковця);		
3	Застосування методів, прийомів, засобів, форм організації освітньо-Пізнавальної діяльності студентів		
	творче, цілеспрямоване поєднання методів		
	Активізація думки студентів, стимулювання їх до Критичного та творчого мислення		
	Вияв власної позиції, поглядів, самостійного пошуку		
	Використання наочних матеріалів		
4	Діяльність аспіранта-викладача:		
	Ставлення до студентів, наявність позитивної установки;		
	комунікативні уміння, відкритість, щирість, знаходження контакту зі студентами, вияв педагогічного такту в організації взаємодії зі студентами;		
	Рівень підготовка викладача до заняття, знання		

	предмету		
	Грамотність мовлення		
	Зовнішній вигляд		
	Уміння триматися перед аудиторією		
5	Діяльність студентів:		
	Ставлення студентів до процесу навчання, застосованих форм, методів організації навчально-пізнавальної діяльності, їхня мотивація;		
	ставлення до особистості викладача		
6	організація міжособистісної взаємодії студентів та розвиток їхніх взаємин:		
	створення психологічно комфортного середовища на навчальному занятті;		
	застосування різноманітних форм співробітництва, міжособистісної взаємодії студентів (дискусії, діалоги, групові форми, колективна робота тощо).		
7	Отримання зворотного зв'язку:		
	Застосування методів, прийомів організації зворотного зв'язку на кожному етапі навчального заняття;		
	перевірка викладачем рівня розуміння, осмислення студентами навчального матеріалу, рівня сформованості їхніх знань та умінь;		
	об'єктивність оцінювання індивідуальних особливостей навчальної діяльності студентів;		
	мотивація оцінок студентів без елементів критики особистості.		
8	Загальні висновки, пропозиції і поради щодо вдосконалення підготовки і проведення наступних навчальних занять		

Прізвище, ініціали аспіранта-практиканта, який склав рецензію

Дата/Підпис

Навчально-методичне видання

Павлова Олена Миколаївна

Методичні вказівки до проходження педагогічної практики

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку __.__.2022. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарантітура Times

Ум. друк. арк.6,26. Зам.№ Тираж 50 прим. Друк ПП «Поліграфія»

